

Kategorizace prací

Kategorizace prací je součástí systému ochrany zdraví před nepříznivým působením práce. Prostřednictvím kontroly expozice pracovníků faktorům pracovního prostředí vyjadřuje souhrnné hodnocení úrovně zátěže zaměstnanců faktory, které ze zdravotního hlediska rozhodují o kvalitě pracovních podmínek. Provádí se na základě zhodnocení výskytu a rizikovitosti faktorů, které mohou ovlivnit zdraví zaměstnanců a úroveň zabezpečení jeho ochrany.

Ve smyslu § 37 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, se práce zařazují podle rizikovitosti do 4 kategorií. Kritéria pro zařazování prací do kategorií jsou stanovena vyhláškou č. 432/2003 Sb.

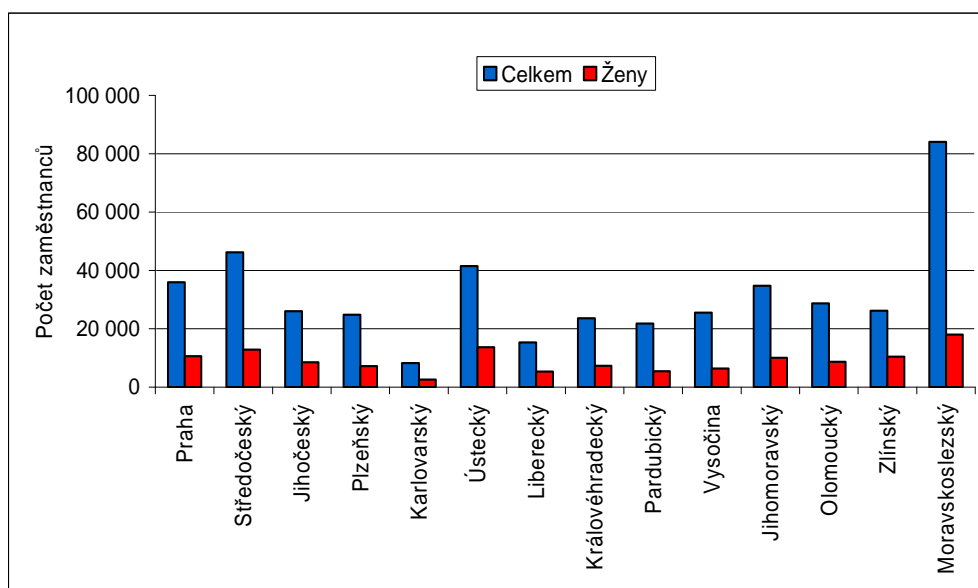
- **Kategorie první** - práce, při nichž není pravděpodobný nepříznivý vliv na zdraví.
- **Kategorie druhá** - práce, při nichž lze očekávat nepříznivý vliv na zdraví jen výjimečně, zejména u vnímavých jedinců. Práce, při nichž nejsou překračovány hygienické limity sledovaných faktorů.
- **Kategorie třetí** - práce, při nichž jsou překračovány hygienické limity, přičemž expozice zaměstnanců není spolehlivě snížena technickými opatřeními pod úroveň těchto limitů. Proto je nezbytné využívat osobní ochranné pracovní prostředky, organizační a jiná ochranná opatření. Práce, při nichž se vyskytují opakovaně nemoci z povolání.
- **Kategorie čtvrtá** - práce, při nichž je vysoké riziko ohrožení zdraví, které nelze vyloučit ani při používání dostupných a použitelných ochranných opatření.

Při hodnocení zdravotních rizik, které je základním podkladem pro zařazení prací do kategorií, se posuzuje výskyt a míra působení 13 faktorů pracovních podmínek:

- prach
- chemické škodliviny
- hluk
- vibrace
- neionizující záření a elektromagnetické pole
- fyzická zátěž
- pracovní poloha
- zátěž teplem
- zátěž chladem
- psychická zátěž
- zraková zátěž
- biologické činitele
- práce ve zvýšeném tlaku vzduchu

V počtu zaměstnanců pracujících v riziku je MS kraj na 1. místě v rámci ČR. V roce 2009 dosáhl hodnoty 84.037. V posledních letech dochází k nárůstu, který je vyvolán rozvojem průmyslových zón a návazností na automobilový průmysl. Přibývá zejména riziko lokální svalové zátěže.

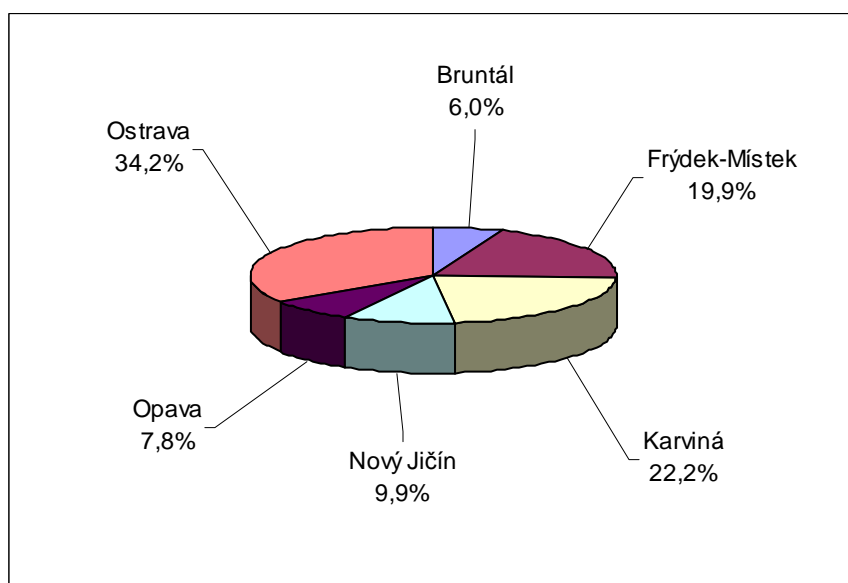
Graf č.1 - Počty zaměstnanců v riziku práce dle krajů

Tabulka č.1 - Počty zaměstnanců v riziku práce dle okresů MS kraje

Okres/kategorie	2R	3	4	Celkem
Bruntál	261	4 489	330	5 080
Frydek-Místek	2 165	13 297	1 232	16 694
Karviná	1 065	16 088	1 491	18 644
Nový Jičín	870	6 918	495	8 283
Opava	850	5 615	126	6 591
Ostrava	1 783	26 009	953	28 745
Celkem	6 994	72 416	4 627	84 037

Graf č.2 - Poměrné zastoupení zaměstnanců v riziku práce dle okresů MS kraje

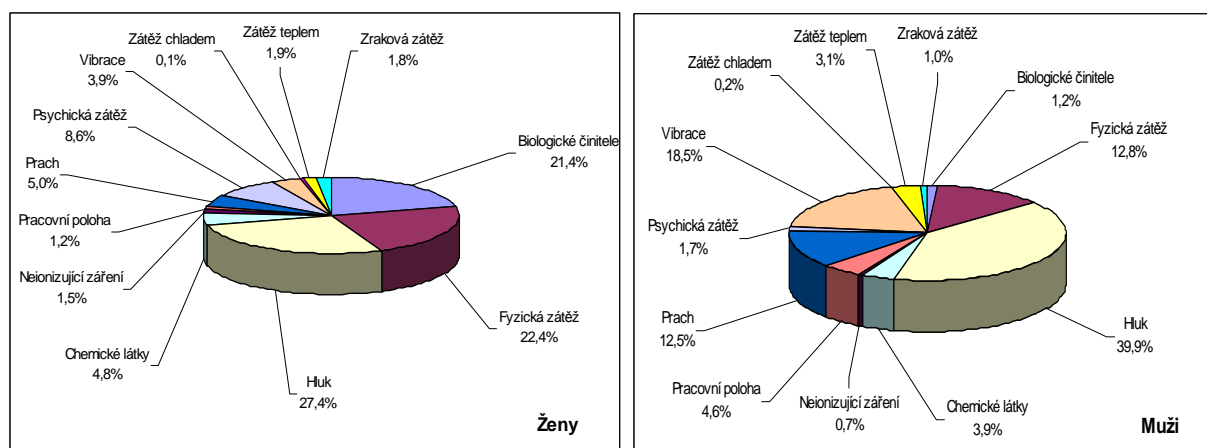

Výsledky kategorizace slouží jako objektivní podklad pro stanovení opatření k ochraně zdraví při práci a k omezení rizik poškození zdraví. Jedná se především o stanovení minimální náplně a četnosti preventivních lékařských prohlídek v rámci závodní preventivní péče a zajištění průběžného sledování expozice zaměstnanců faktorům pracovních podmínek měření. Dále se jedná o opatření technická, organizační a náhradní (režim práce a odpočinku, určení vhodných osobních ochranných pracovních prostředků). Zaměstnavatel je povinen rizika na pracovišti vyhledávat. To znamená vyhledávat rizikové faktory pracovního prostředí, které se na daném pracovišti vyskytují nebo mohou vyskytovat při provozování strojního vybavení a technologických procesů.

Objektivizace rizik se provádí zejména měřeními rizikových faktorů. Na základě provedených měření je zaměstnavatel povinen míru rizika jednotlivých faktorů pracovního prostředí vyhodnotit. Při hodnocení se vychází z doby, po kterou je pracovník hodnocenému rizikovému faktoru vystaven (doba expozice), a z výsledků měření jednotlivých faktorů, popř. hodnocení faktorů, u nichž se měření neprovádí (psychická zátěž, zraková zátěž). Hodnotí se expozice v tzv. charakteristické směně, což je směna, která probíhá za obvyklých provozních podmínek a představuje skutečnou míru zátěže pracovníka faktory pracovního prostředí v běžném provozu.

Z hlediska zařazení prací do rizika je u mužů naprosto dominantním faktorem hluk, který se na celkové situaci podílí téměř 40 %. Mezi další významně se projevující faktory patří nadále vibrace přenášené na ruce (hornictví, strojírenství), které se podílejí 18,5 %, a fyzická zátěž s téměř 13 % podílem. Ve zřejmé souvislosti s útlumem hornictví se snižuje podíl prací v riziku fibrogenního prachu (12,5 %). U žen se významně uplatňuje faktor biologických činitelů (podíl více než 21 %), což souvisí s převahou žen pracujících ve zdravotnických zařízeních, a fyzická zátěž (vesměs horních končetin), která souvisí zejména s prací v montážních závodech, vznikajících hlavně v průmyslových zónách, a tvoří více než 22 % žen v riziku. I u žen však tvoří největší rizikovou zátěž hluk (více než 27 %).

Grafy č.3 a 4 - Kategorizace práce dle faktorů v MS kraji (ženy, muži)

V procesu ochrany zdraví při práci se významně uplatňují každoročně vypracovávané zprávy o stavu hygieny. Tyto zprávy jsou zaměřeny na podniky v Moravskoslezském kraji, které vytvářejí rozhodující podíl pracovních míst zařazených do rizika. V roce 2009 byly zpracovány zprávy o stavu hygieny na důlních podnicích, koksovárnách, v TŽ Třinec, a.s. a v Tatra Kopřivnice, a.s. včetně dceřinných společností.

Zprávy jsou projednávány s vrcholným managementem se zaměřením na tyto zásadní oblasti:

- kategorizace prací a pravděpodobné trendy dalšího vývoje ochrany zdraví zaměstnanců
- nemoci z povolání dle jednotlivých položek
- sledování parametrů pracovního prostředí
- zdravotně-organizační opatření k zajištění ochrany zdraví zaměstnanců (kritické hodnoty expozice u vibrací a nejvyšší přípustná expozice u fibrogenního prachu)
- závodní preventivní péče, její zajištění a úroveň
- nedostatky zjišťované při kontrolách